

Bibliografia

Akty normatywne

- Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 roku, Dz. U. Nr 78, poz. 483 z późn. zm.
- Konwencja o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności z dnia 4 listopada 1950 r., Dz. U. z 1993 r. Nr 61, poz. 284.
- Konwencja ramowa o ochronie mniejszości narodowych z dnia 1 lutego 1995 r., Dz. U. z 2002 r. Nr 22, poz. 209.
- Międzynarodowy pakt praw obywatelskich i politycznych z dnia 19 grudnia 1966 r., Dz. U. z 1977 r. Nr 38, poz. 167.
- Traktat między Rzeczpospolitą Polską a Republiką Federalną Niemiec o dobrym sąsiedztwie i przyjaznej współpracy z dnia 17 czerwca 1991 r., Dz. U. z 1992 r. Nr 14, poz. 56.
- Traktat między Rzeczpospolitą Polską a Republiką Litewską o przyjaznych stosunkach i dobrosąsiedzkiej współpracy z dnia 26 kwietnia 1994 r., Dz. U. z 1995 r. Nr 15, poz. 71.
- Traktat z Lizbony zmieniający Traktat o Unii Europejskiej i Traktat ustanawiający Wspólnotę Europejską, sporządzony w Lizbonie dnia 13 grudnia 2007 roku, Dz. U. z 2009 r. Nr 203, poz. 1569.
- Traktat z Amsterdamu zmieniający Traktat o Unii Europejskiej, traktaty ustanawiające Wspólnoty Europejskie i niektóre związane z nim akty z dnia 2 października 1997 roku, Dz. U. z 2004 r., Nr 90, poz. 864.
- Ustawa z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty, Dz. U. z 2020 r., poz. 1327.

- Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks karny, Dz. U. z 2020 r., poz. 1444 z późn. zm.
- Ustawa z dnia 7 października 1999 r. o języku polskim, Dz. U. z 2019 r., poz. 1480.
- Ustawa z dnia 6 stycznia 2005 r. o mniejszościach narodowych i etnicznych oraz o języku regionalnym, Dz. U. z 2017 r., poz. 823.
- Ustawa z dnia 4 marca 2010 r. o narodowym spisie powszechnym ludności i mieszkań w 2011 roku, Dz. U. z 2010 r., Nr 47, poz. 277.
- Ustawa z dnia 11 września 2015 r. o osobach starszych, Dz.U. poz. 1705.

Orzecznictwo

- Europejski Trybunał Praw Człowieka, Wyrok z dnia 17 lutego 2004 r. Sprawa Gorzelik i inni przeciwko Polsce (Skarga nr 44158/98), [https://etpcz.ms.gov.pl/etpccontent/\\$N/99000000000001_I_ETPC_044158_2098_Wy_2001-12-20_001](https://etpcz.ms.gov.pl/etpccontent/$N/99000000000001_I_ETPC_044158_2098_Wy_2001-12-20_001) (10.11.2018).
- Postanowienie Sądu Apelacyjnego w Katowicach z dnia 24 września 1997 roku, sygn. akt I ACA 493/97, OSA 1998/10/43.
- Postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 18 marca 1998 roku, I PKN 4/98, OSNAPIUS 1995/5/170.

Literatura

- Adamczyk M., *Specyfika procesów starzenia się społeczeństwa polskiego w kontekście wskaźników zrównoważonego rozwoju*, w: *Wybrane problemy społeczne. Teraźniejszość – przyszłość*, red. E. Grudziewska, M. Mikołajczyk, Warszawa 2018, s. 112–121.
- Alberska M., *Komitet wyborczy mniejszości niemieckiej na Śląsku Opolskim w wyborach samorządowych 1990–2006*, „Acta Politica. Zeszyty Naukowe Uniwersytet Szczecińskiego” 2014 nr 1, s. 153–163.

- Andrzejczuk R., *Prawa człowieka podstawą prawa narodów do samostanowienia*, Lublin 2004.
- Antczak E., Lewandowska-Gwarda K., *Dynamika procesu starzenia się ludności w Polsce. Ocena z wykorzystaniem metod strukturalno-geograficznych*, „Studia Regionalne i Lokalne” 2018 nr 4 (74), s. 89–110.
- Ariès Ph., *Człowiek i śmierć*, przeł. E. Bąkowska, Warszawa 1992.
- Balachandran A., James K.S., *A multi-dimensional measure of population ageing accounting for Quantum and Quality in life years: An application of selected countries in Europe and Asia*, “SSM Popul Health” 7 (April 2019), 100330.
- Barcz J., *Rola standardów KBWE w ustalaniu treści klauzul dotyczących ochrony mniejszości narodowych w traktatach bilateralnych Polski z pierwszej połowy lat dziewięćdziesiątych XX wieku*, w: *Prawa mniejszości narodowych*, red. T. Gardocka, J. Sobczak, Toruń 2010.
- Barwiński M., *Pojęcie narodu oraz mniejszości narodowej i etnicznej w kontekście geograficznym, politycznym i socjologicznym*, „Acta Universitatis Lodziensis. Folia Geographica Socio-Oeconomica” 2004 nr 5, s. 59–74.
- Becker M., Dudek T., *EU-Posten für polnische Parteigünstlinge*, <http://www.spiegel.de/politik/ausland/eu-posten-fuer-verwandte-von-pis-partegroessen-a-1241277.html> (1.12.2018).
- Bierzanek R., *Prawa narodów i prawa mniejszości narodowych*, „Sprawy Międzynarodowe” 1990 z. 10.
- Biuletyn Sejmowej Komisji Mniejszości Narodowych i Etnicznych z 2008 roku, nr 30 (1588/VI) [http://orka.sejm.gov.pl/Biuletyn.nsf/o/A07628CBE422AD6CC125752300503C3F/\\$file/0158806.pdf](http://orka.sejm.gov.pl/Biuletyn.nsf/o/A07628CBE422AD6CC125752300503C3F/$file/0158806.pdf) (10.11.2018).
- Brudziński o mniejszości niemieckiej: *Kaczyński mówi to, co myślą setki tysięcy Polaków*, <https://www.tvn24.pl/wiadomosci-z-kraju/3/>

- brudzinski-o-mniejszosci-niemieckiej-kaczynski-mowi-to-co-mysla-setki-tysiecy-polakow,293614.html (1.12.2018).
- Brzoza C., *Polska w czasach niepodległości i drugiej wojny światowej 1918–1945*, Kraków 2001.
- Burszta W. J., *Kotwice pewności. Wojny kulturowe z popnacyjalismem w tle*, Warszawa 2013.
- By żyło się lepiej. Wszystkim! Program wyborczy Platformy Obywatelskiej 2007; *Następny krok. Razem. Program Platformy Obywatelskiej 2011*, <https://www.platforma.org/dokumenty/uchwaly-zarządu-krajowego/> (1.12.2018).
- Chałas M., „Kto to jest osoba starsza?” Wystąpienie i prezentacja na konferencji „Senior to brzmi dostojnie”, 24.10.2018 r., (https://www.google.com/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=&cad=rja&uact=8&ved=2ahUKEWjexNPIhY_wAhXN-yOKHC9R-c38QFJAeGQIAHAD&url=https%3A%2F%2Fwww.uni.lodz.pl%2Fplik%2F7797%2Fe1ea2f685f6966397a35e7e17cdo8869&usg=AOvVawo8EPWAUXUWTUVtNinoocls).
- Chałupczak H., Browarek T., *Mniejszości narodowe w Polsce 1918–1995*, Lublin 1998.
- Chołodowski M., *Pogrom mniejszości. Urzędnicy mswiA podzielili dotacje według swego uznania*, <http://bialystok.wyborcza.pl/bialystok/1,35241,21168189,pogrom-mniejszosci-urzednicy-mswia-podzielili-dotacje-wedlug.html> (1.12.2018).
- Czapiński J., Błędowski P., *Aktywność społeczna osób starszych w kontekście percepcji Polaków. Diagnoza społeczna. Raport tematyczny 2013*, Warszawa 2014.
- Czarnowski S., *Kultura religijna wiejskiego ludu polskiego*, w: S. Czarnowski, *Dzieła*, t. 1, Warszawa 1956, s. 88–107.
- Czarnowski S., *Podłoże ruchu chłopskiego*, w: S. Czarnowski, *Dzieła*, t. 2, Warszawa 1956, s. 167–185.
- Dahl R., *Demokracja i jej krytycy*, Kraków 1995.

- Daranowski P., *Prawa mniejszości w powszechnym prawie międzynarodowym*, w: *Sytuacja ludności polskiej na Wschodzie w świetle obowiązującego prawa i praktyki*, red. D. Górecki, Toruń 2009.
- Dbamy o Polskę, dbamy o Polaków. *Materiał informacyjny Pis* 2007, <http://pis.org.pl/dokumenty> (1.12.2018).
- Desjardins R., *The relationship between attaining formal qualifications at older ages and outcomes related to active ageing*, „European Journal of Education” 54 (2019) 1, s. 30–47.
- Dobrowolski K., *Chłopska kultura tradycyjna (Próba teoretycznego zarysu na podstawie materiałów źródłowych XIX i XX w. z południowej Małopolski)*, „Etnografia Polska” 1 (1958), s. 19–52.
- Drozdowska W., *Grupy rówieśnicze w Załączu Wielkim (podział, obrzędy recepcyjne, życie towarzyskie)*, „Prace i Materiały Muzeum Archeologicznego i Etnograficznego w Łodzi. Seria Etnograficzna” 5 (1961), s. 97–118.
- Druk sejmowy nr 223, Sejm IV kadencji, <http://orka.sejm.gov.pl/Druki4ka.nsf/wgdruku/223> (3.11.2018).
- Dziubata K., *Kto pamięta o dziedzictwie? Działania na rzecz niematerialnego dziedzictwa kulturowego w Sławsku Wielkim i Przyprostyni*, w: *Kultura i krajobrazy pamięci*, red. M. Dziewierski, B. Pactwa, Katowice 2020, s. 287–304.
- Encyklopedia PWN, <https://encyklopedia.pwn.pl/haslo/grupa-etnograficzna;3908272.html> (10.11.2018).
- Frątczak E., *Proces starzenia się ludności Polski*, „Studia Demograficzne” 2002 nr 2 (142), s. 3–28.
- Ganowicz E., *Mniejszości narodowe i etniczne w Polsce a bezpieczeństwo państwa*, „Chorzowskie Studia Polityczne” 2015 nr 10, s. 165–181.
- Ganowicz E., Opióła W., *Specyfika partyjnej rywalizacji politycznej w wyborach do samorządu terytorialnego w roku 2014 na przykładzie województwa opolskiego*, „Przegląd Politologiczny” 2017 nr 2, s. 137–155.

- Ganowicz E., *Rywalizacja polityczna mniejszości narodowych w wyborach samorządowych w Polsce po roku 1989*, Opole 2014.
- Ganowicz-Bączyk A., *Etyka środowiskowa*, w: *Etyka. Część II. Filozoficzna etyka życia spełnionego*, red. S. Janeczek, A. Starościc, Lublin 2016, s. 181–208.
- Gapiński B., *Maria Patyk. Kobieta niezwykła. Kujawska animatorka kultury i społecznik*, Gniezno 2018.
- Gapiński B., *Starość i religijność w społeczności chłopskiej*, w: *Doniosłość i powszedniość chleba*, red. B. Gapiński i R. Stanek, Gniezno 2016, s. 77–108 (*O Zdrowy Chleb*, 4).
- Gardocka T., *Mniejszości narodowe i etniczne – zagadnienie definicji*, w: *Prawa mniejszości narodowych*, red. T. Gardocka, J. Sobczak, Toruń 2010.
- Gdula M., *Dobra zmiana w Miastku. Neoautorytaryzm w polskiej polityce z perspektywy małego miasta* <http://krytykapolityczna.pl/file/sites/4/2017/10/Dobra-zmiana-w-Miastku.pdf> (1.12.2018).
- Gierycz M., *Europejski spór o człowieka*, Warszawa 2017.
- Gierycz M., *Unii europejskiej (re)definicja małżeństwa i rodziny. Antropologiczne i polityczne znaczenie w kontekście starzenia się Europy*, „*Annales Universitatis Mariae Curie-Skłodowska*” 22 (2015) nr 2, s. 69–83.
- Godlewska E., Lesińska-Staszczuk M., *Ochrona praw mniejszości narodowych w Europie*, w: *Mniejszości narodowe w państwach Unii Europejskiej. Stan prawny i faktyczny*, red. E. Godlewska, M. Lesińska-Staszczuk, Lublin 2013.
- Godlewska E., Lesińska-Staszczuk M., *Mniejszości narodowe w państwach Unii Europejskiej. Stan prawny i faktyczny*, Lublin 2013.
- Golka M., *Imiona wielokulturowości*, Warszawa 2010.
- Góra M., *Thinking About Pension Systems for the 21st Century: A Few Remarks Based on the Polish Example*, “*CASE Research Paper*” 2018 no. 154.
- Gudaszewski G., *Identyfikacje etniczne w Narodowym Spisie Powszechnym Ludności i Mieszkań w 2011 roku*, w: *Mniejszości narodowe*

- i etniczne w Polsce w świetle Narodowego Spisu Powszechnego z 2011 roku*, red. S. Łodziński, K. Warmińska, G. Gudaszewski, Warszawa 2016, s. 56–120.
- GUS, *Jakość życia w Polsce w 2015 r. Wyniki Badania spójności społecznej*, Warszawa 2017.
- GUS, *Prognoza ludności gmin na lata 2017–2030*, Warszawa 2017.
- GUS, *Prognoza ludności na lata 2008–2035*, Warszawa 2009.
- GUS, *Prognoza ludności na lata 2014–2050*, Warszawa 2014.
- GUS, *Struktura narodowo-etniczna, językowa i wyznaniowa ludności Polski. Narodowy Spis Powszechny Ludności i Mieszkań 2011*, Warszawa 2015.
- GUS, *Sytuacja demograficzna osób starszych i konsekwencje starzenia się ludności Polski w świetle prognozy na lata 2014–2050*, Warszawa 2014.
- GUS, *Sytuacja gospodarstw domowych w 2018 r. w świetle wyników badania budżetów gospodarstw domowych*, <https://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/warunki-zycia/dochody-wydatki-i-warunki-zycia-ludnosci/sytuacja-gospodarstw-domowych-w-2018-r-w-swietle-wynikow-badania-budzetow-gospodarstw-domowych,3,18.html> (1.11.2019).
- GUS, *Wyniki Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań w 2002 roku w zakresie deklarowanej narodowości oraz języka używanego w domu*, <https://stat.gov.pl/spisy-powszechno/narodowe-spisy-powszechno/narodowy-spis-powszechny-2002/wyniki-narodowego-spisu-powszechnego-2002-narodowosci-oraz-jezyka/> (10.11.2018).
- Hołda J., Hołda Z., Ostrowska D., Rybczyńska J. A., *Prawa człowieka. Zarys wykładu*, Warszawa 2008.
- <http://mniejszosci.narodowe.mswia.gov.pl/> – serwis internetowy mniejszości narodowych i etnicznych w Polsce prowadzony przez Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji.

- <http://pis.org.pl/> – serwis internetowy Prawa i Sprawiedliwości.
- <http://skgd.pl/> – serwis internetowy Towarzystwa Społeczno-Kulturalnego Niemców na Śląsku Opolskim.
- <http://stat.gov.pl/spisy-powszechne/narodowe-spisy-powszechne/narodowy-spis-powszechny-2002/wyniki-narodowego-spisu-powszechnego-2002-narodowosci-oraz-jezyka/> (1.12.2018) – serwis Głównego Urzędu Statystycznego nt. Narodowego Spisu Powszechnego z 2011 r.
- <http://stat.gov.pl/spisy-powszechne/nsp-2011/nsp-2011-wyniki/struktura-narodowo-etniczna-jezykowa-i-wyznaniowa-ludnosci-polski-nsp-2011,22,1.html> (1.12.2018) – serwis Głównego Urzędu Statystycznego nt. Narodowego Spisu Powszechnego z 2011 r.
- <http://www.sejm.gov.pl/> – serwis internetowy Sejmu RP.
- https://bip.ms.gov.pl/Data/Files/_public/bip/prawa_czlowieka/onz/karta.pdf (29.10.2018).
- <https://cie.men.gov.pl/sio-strona-glowna/dane-statystyczne/uczniowie-dane-statystyczne/> – serwis internetowy Systemu Informacji Oświatowej.
- https://parlament2015.pkw.gov.pl/349_wyniki_sejm – serwis Państwowej Komisji Wyborczej nt. wyborów parlamentarnych 2015 r.
- https://www.spoleczenstwoobywatelskie.gov.pl/sites/default/files/deklaracja_praw_osob_nalezacych_do_mniejszosci.pdf (23.10.2018).
- Informator prawny*, <https://www.infor.pl/prawo/emerytury/> (1.11.2019).
- Instytut Pracy i Spraw Socjalnych, *Raport na temat sytuacji osób starszych w Polsce*, oprac. zbiorowe, Warszawa 2012.
- Iwański R., *Opieka długoterminowa nad osobami starszymi*, Warszawa 2017.
- Jabłoński M., *Normatywne podstawy ochrony praw mniejszości – wybrane zagadnienia*, w: J. B. Banach-Gutierrez, M. Jabłoński, *Aktualne problemy ochrony wolności i praw mniejszości w Polsce i na świecie*, Wrocław 2017.

- Janicki M., Władyka W., *Jak pis wykorzystuje w swoich rządach politykę historyczną. Historia na usługach*, <https://www.polityka.pl/tygodnikpolityka/kraj/1728102,1,jak-pis-wykorzystuje-w-swoich-rzadach-polityke-historyczna.read> (1.12.2018).
- Janusz G., *Definiowanie mniejszości w dokumentach międzynarodowych i aktach prawa wewnętrznego*, „Annales. Universitatis Mariae Curie-Skłodowska. Sectio K – Politologia” 15 (2008) 2, <http://dlibra.umcs.lublin.pl/dlibra/plain-content?id=6069> (22.10.2018).
- Janusz G., *Ochrona praw mniejszości narodowych w Europie*, Lublin 2011.
- Janusz G., *Prawa mniejszości w systemie ochrony praw człowieka Wspólnoty Niepodległych Państw (analiza dokumentów)*, w: *Kultura pogranicza – pogranicze kultur*, red. A. Bobryk, Siedlce–Pułtusk 2005.
- Jeziorski M., *Wysoki Komisarz KBWE do spraw Mniejszości Narodowych*, „Sprawy Międzynarodowe” 1994 nr 2 (47).
- Kaczyński: *Naród to pojęcie kwestionowane z bardzo różnych punktów widzenia*, <https://www.wprost.pl/kraj/10173865/kaczynski-narod-to-pojecie-kwestionowane-z-bardzo-roznych-punktow-widzenia.html> (1.12.2018).
- Kalniuk T., *Mityczni obcy. Dzieci i starcy w polskiej kulturze ludowej przełomu XIX i XX wieku*, Toruń 2014.
- Kancelaria Senatu. Biuro Analiz i Dokumentacji, *Starzenie się społeczeństwa polskiego i jego skutki*. Opracowanie tematyczne OT-601, Warszawa 2011.
- Kancelaria Senatu. Biuro Analiz, Dokumentacji i Korespondencji, *Aktywność osób starszych*. Opracowanie tematyczne OT-672, <https://www.senat.gov.pl/gfx/senat/pl/senatopracowania/170/plik/ot-672.pdf> (1.11.2019).
- Karkowski T., *Dostosowywanie zasobów kadry medycznej do potrzeb starzejącego się społeczeństwa*, „Zdrowie Publiczne i Zarządzanie” 13 (2015) nr 1, s. 82–94.

- Kasper M., Hofielen G., *Punkten für das Gemeinwohl und die Sustainable Development Goals*, Berlin 2019.
- Kaufman G., Elder G. H., *Revisiting age identity: A research note*, „Journal of Aging Studies” 16 (2) (2002), s. 169–176.
- Kedzia Z., Płowiec W., *Ochrona mniejszości narodowych w pracach Komitetu Praw Człowieka*, w: *Prawa mniejszości narodowych*, red. T. Gardocka, J. Sobczak, Toruń 2010.
- Kielmans-Ratyńska R., *Agenda 2030 – przyszłość bez rodziny*, <https://ordoiuris.pl/rodzina-i-malzenstwo/agenda-2030-przyszlosc-bez-rodziny> (28.11.2019).
- Kijak R. J., Szarota Z., *Starość. Między diagnozą a działaniem*, Warszawa 2013.
- Kośmiński P., *Jak pis zmienił tworzenie prawa? Rekordowe tempo, omijanie konsultacji...*, „Gazeta Wyborcza” (wydanie internetowe) z 3.02.2017, <http://wyborcza.pl/7,75398,21328265,jak-pis-zmienil-tworzenie-prawa-rekordowe-tempo-omijanie-konsultacji.html> (1.12.2018).
- Kotlarska-Michalska A., *Starość w aspekcie socjologicznym*, „Roczniki Socjologii Rodziny” 12 (2000), s. 147–158.
- Kowal P., Dowd J. E., *Definition of an older person. Proposed working definition of an older person in Africa for the MDS Project*, <http://doi.org/10.13140/2.1.5188.9286>.
- Krasnowolski A., Kancelaria Senatu. Biuro Analiz i Dokumentacji, *Prawa mniejszości narodowych i etnicznych w prawie międzynarodowym i polskim*. Opracowania tematyczne OT-599, Warszawa 2011.
- Kuczala A., *Mniejszość niemiecka w życiu politycznym województwa polskiego*, „Politeja” 2014 nr 5, s. 395–410.
- Kujawska J., *Organizacja i zarządzanie opieką nad osobami starszymi*, Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego. Finanse, Rynki Finansowe, Ubezpieczenia” 1 (2015) nr 74, s. 709–720.
- Kurzępa E., *Sytuacja administracyjnoprawna mniejszości narodowych i etnicznych w Polsce*, Toruń 2009.

- Kuźma I., *Współczesna religijność kobiet. Antropologia doświadczenia*, Wrocław 2008.
- Lehr U., *Od dożywocia do emerytury. Społeczno-kulturowe uwarunkowania strategii przetrwania*, w: *Ludzie starzy i starość na ziemiach polskich od XVIII do XXI wieku (na tle porównawczym)*, t. 2: *Aspekty społeczno-kulturowe*, red. A. Janiak-Jasińska, K. Sierakowska, A. Szwarc, Warszawa 2016, s. 123–149.
- Lehr U., *U schyłku życia. Starość mieszkańców wsi Beskidu Śląskiego i Podhala*, Warszawa 2007.
- Lis M., *Mniejszość niemiecka na Śląsku Opolskim 1989–2014. Z bagażem przeszłości w realiach współczesności*, Opole 2015.
- Lis M., *Śląsk Opolski w warunkach transformacji ustrojowej państwa od 1989 roku*, Opole 2013.
- List biskupa Józefa Zawitkowskiego do autora. Wspomnienia z dzieciństwa [2011].
- Łodziński S., Kancelaria Sejmu. Biuro Studiów i Ekspertyz, *Wyrównanie czy uprzywilejowanie. Spory dotyczące projektu ustawy o ochronie mniejszości narodowych (1989–2005)*. Raport nr 232, Warszawa 2005.
- Łodziński S., *Równość i różnica. Mniejszości narodowe w porządku demokratycznym w Polsce po 1989 roku*, Warszawa 2005.
- Łodziński S., Warmińska K., Gudaszewski G., *Mniejszości narodowe i etniczne w Polsce w świetle Narodowego Spisu Powszechnego Ludności z 2011 roku*, Warszawa 2015.
- Mamzer H., *Posthumanizm we współczesnych modelach rodzin: zwięzta jako członkowie rodziny?*, w: *Rodzina wobec wyzwań współczesności*, red. I. Taranowicz, S. Grotowicz, Wrocław 2015, s. 151–174.
- Mazur J., *Pro familia et societate. Wybrane zagadnienia polityki społecznej*, Kraków 2013.
- Mazurkiewicz M., *Partycypacja mniejszości niemieckiej w polskim życiu publicznym po 1989 r. – przypadek Śląska Opolskiego*, „Rocznik Ziemi Zachodnich” 2017 nr 1, s. 143–164.

- Mazurkiewicz M., *Regionalne uwarunkowania polityki polskiej wobec mniejszości narodowych i etnicznych na przykładzie województwa opolskiego*, „Studia Śląskie” 77 (2015), s. 53–74.
- Mędrzecki W., *Młodzież wiejska na ziemiach Polski centralnej 1864–1939. Procesy socjalizacji*, Warszawa 2002.
- Mędrzecki W., *Uwagi o starości na wsi polskiej w XIX wieku*, w: *Ludzie starzy i starość na ziemiach polskich od XVIII do XXI wieku (na tle porównawczym)*, t. 1: *Metodologia, demografia, instytucje opieki*, red. A. Janiak-Jasińska, K. Sierakowska, A. Szwarz, Warszawa 2016, s. 75–81.
- Michalik E., Chałupczak H., *Mniejszości narodowe i etniczne w okresie transformacji i integracji*, Lublin 2006.
- Miche M., Brothers A., Diehl M., Wahl H. W., *The Role of Subjective Aging Within the Changing Ecologies of Aging: Perspectives for Research and Practice*, „Annual Review of Gerontology & Geriatrics” 35 (2015), s. 211–237.
- Mieczkowski J., *Przemiany prasy mniejszości narodowych a rok 1989*, w: *Media a rok 1989. Obraz przemian i nowe zjawiska na rynku*, red. Ł. Szurmiński, Warszawa 2010, s. 137–147.
- Między lękiem a nadzieją: dziesięć lat funkcjonowania ustawy o mniejszościach narodowych i etnicznych oraz o języku regionalnym (2005–2015)*, red. A. Adamczyk, A. Sakson, C. Trościak, Poznań 2015.
- Mikołajczyk B., *Mniejszości w prawie międzynarodowym*, Katowice 1996.
- Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej, *Informacja o sytuacji osób starszych w Polsce za rok 2017*, Warszawa 2018.
- Minority rights: international standards and guidance for implementation*, United Nations Human Rights, Office of the High Commissioner, New York–Geneva 2010.
- Mniejszości narodowe i etniczne w Polsce w świetle Narodowego Spisu Powszechnego Ludności z 2011*, red. S. Łodziński, K. Warmińska, G. Gudaszewski, Warszawa 2015.

- Mniejszości w wyborach. Wybory mniejszości. Z badań nad partycypacją polityczną mniejszości narodowych i etnicznych*, red. J. Mieczkowski, Szczecin 2017.
- Monteskiusz, *O duchu praw*, <https://wolnelektury.pl/media/book/pdf/o-duchu-praw.pdf> (1.12.2018).
- Morawski L., *Źródła dochodów i zamożności emerytów na tle innych grup wiekowych*, w: G. Bukowska, G. Kula, L. Morawski, *Ryzyko ubóstwa osób starszych*, Warszawa 2011.
- Murkowski R., *Zaawansowanie procesu starzenia się populacji polski w latach 1990–2050*, „*Studia Oeconomica Posnaniensia*” 6 (2018) nr 9, s. 59–77.
- Niedbalski J., *Kultura organizacyjna państwowych instytucji opiekuńczych na przykładzie domów pomocy społecznej dla osób starszych*, „*Przedsiębiorczość i Zarządzanie*” 19 (2018) z. 11 cz. 2, s. 423–437.
- Nijakowski L. M., Łodziński S., *Mniejszości narodowe i etniczne w Polsce. Informator 2003*, Warszawa 2003.
- Nowoczesna, solidarna, bezpieczna Polska. Program Prawa i Sprawiedliwości*, Kraków 2009, <http://pis.org.pl/dokumenty> (1.12.2018).
- Nowoczesna, solidarna, bezpieczna Polska. Program Prawa i Sprawiedliwości*, Warszawa 2011, <http://pis.org.pl/dokumenty> (1.12.2018).
- Nowoczesna. Solidarna. Bezpieczna Polska. Program Prawa i Sprawiedliwości*, Kraków 2009, s. 7, <http://old.pis.org.pl/unit.php?o=partia&p=docs&iddoc=148> (1.12.2018).
- Ochocki A., *Starzenie się ludności a redystrybucja dochodów*, „*Wiadomości Statystyczne*” 64 (2019) nr 10, s. 53–62.
- PAP, *Czarny protest. Manifestacje w wielu miastach w Polsce. Ile osób wzięło udział w demonstracjach?*, <https://wiadomosci.wp.pl/czarny-protest-manifestacje-w-wielu-miastach-w-polsce-ile-osob-wzielo-udzial-w-demonstracjach-6043943038128769a> (1.12.2018).
- PAP, *Prezydent zawetował nowelę ustawy o mniejszościach narodowych. „Źle się stało”*, <https://www.tvn24.pl/wiadomosci-z-kraju/3/>

- ustawa-o-mniejszosciach-narodowych-i-etnicznych-weto-prezydenta,589513.html (1.12.2018).
- Pawlikowski G., *System ochrony praw osób należących do mniejszości narodowych i etnicznych w Europie*, „Polityka i Społeczeństwo” 2011 nr 8.
- Peeters M. A., *Globalizacja zachodniej rewolucji kulturowej*, Warszawa 2010.
- Perspektywy i zagrożenia w funkcjonowaniu prasy mniejszości narodowych i etnicznych w Polsce*, w: *Prawa mniejszości narodowych*, red. T. Gardocka, J. Sobczak, Toruń 2010, s. 303–313.
- Pękańska K., *Charakter prawny i funkcje Wysokiego Komisarza OBWE ds. Mniejszości Narodowych*, „Humanities and Social Sciences” XXII, 24 (2/2017).
- Piwowarski W., *Rodzina jako społeczność naturalna według św. Tomasa z Akwinu*, „Roczniki Filozoficzne” 8 (1960) nr 2, s. 89–111.
- Piwowarski W., *Socjologia religii*, Lublin 1996.
- Pohl J., *Jetzt sind auch die Ortsschilder zweisprachig*, <https://www.shz.de/regionales/schleswig-holstein/panorama/jetzt-sind-auch-die-ortsschilder-zweisprachig-id465076.html> (1.12.2018).
- Polska przyszłości. Program Platformy Obywatelskiej* 2015.
- Polskie Radio 24, „Zimowa impreza” zamiast Bożego Narodzenia w Ikei, https://polskieradio24.pl/5/1223/Artykul/2398997,Zimowa-impreza-zamiast-Bozego-Narodzenia-w-Ikei?fbclid=IwAR3Lotk2JPjHMVca4UsAGvE3GHngi_HU7B6s7z7MoIMzpkIHJj2SndwaL8k (6.11.2019).
- Procesy demograficzne i metody ich analizy*, red. J. Kurkiewicz, Kraków 2010.
- Przybyłka A., *Świadczenia dla osób starszych i niepełnosprawnych w ramach systemów ochrony zdrowia i pomocy społecznej (wybrane zagadnienia)*, „Acta Universitatis Lodziensis. Folia Oeconomica” 2013 nr 297, s. 183–190.

- Przywróćmy normalność. Godne życie, sprawiedliwa i normalna Polska Program Sojuszu Lewicy Demokratycznej*, Warszawa 2017, https://sld.org.pl/images/dokumenty/SLD_program_Przywrocimy_Normalnosc.pdf, (1.12.2018).
- Radłowska K., *Między grupą etnograficzną a narodem. Status Tatarów polskich w świetle dotychczasowych badań*, „Pogranicze. Studia społeczne” 23 (2014).
- Redakcja, *Jarosław Kaczyński chce skłócić Opolszczyznę*, <https://nto.pl/jaroslaw-kaczynski-chce-sklocic-opolszczyzne/ar/4536313> (1.12.2018).
- Rydz E., *Proces starzenia się ludności w województwie pomorskim i jego społeczno-ekonomiczne konsekwencje*, Słupsk–Warszawa 2012.
- IV Rzeczpospolita. *Sprawiedliwość dla wszystkich. Program Prawa i Sprawiedliwości 2005*, <http://pis.org.pl/dokumenty> (1.12.2018).
- Sadowski A., *Wielokulturowość jako czynnik zrównoważonego i inteligentnego rozwoju Polski*, „Optimum. Studia Ekonomiczne” 2016 nr 4 (82), s. 69–82, DOI: 10.15290.
- Safjan M., *Pozycja mniejszości w Polsce w świetle orzecznictwa Trybunału Konstytucyjnego*, https://trybunal.gov.pl/fileadmin/content/dokumenty/wystapienia/1998_2006/20031003.pdf (1.12.2018).
- Sartori G., *Teoria demokracji*, Warszawa 1998.
- Schumpeter J., *Kapitalizm. Socjalizm. Demokracja*, Warszawa 1995.
- Skirbekk V. F., Staudinger U. M., Cohen J. E., *How to Measure Population Aging? The Answer Is Less than Obvious*, „Gerontology” 65 (2019) no. 2, s. 136–144.
- Skórzyński K., *Dziesiątki tysięcy ludzi na ulicach w całej Polsce. Protesty w obronie demokracji i przeciwko działaniom PIS*, <https://fakty.tvn24.pl/ogladaj-online,60/w-calej-polsce-protesty-w-obronie-demokracji-i-przeciwko-dzialaniu-pis,602461.html> (1.12.2018).
- Słownik socjologii i nauk społecznych*, red. G. Marshall, Warszawa 2006.

- Sojka E., *Process of Ageing of Silesia Province Population Until 2035*, „Bulletin of Geography. Socio-Economic Series” 2011 no. 16, s. 121–138.
- Sojka E., *Wybrane aspekty sytuacji demograficzno-społecznej osób starszych w województwie śląskim*, „Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego w Katowicach” 2016 nr 286, s. 146–164.
- Stróżewski W., *Transcendentalia i wartości*, w: W. Stróżewski, *Istnienie i wartość*, Kraków 1981, s. 90–95.
- Sudak I., *Kaczyński o przyjęciu uchodźców: Radykalnie obniżyłby się poziom bezpieczeństwa. Musielibyśmy użyć represji*, <http://wyborcza.pl/7,75398,21845752,kaczynski-o-uchodzcach-nazwaliby-nas-nazistami-zobaczcie-na.html> (1.12.2018).
- Szczepański J., *Elementarne pojęcia socjologii*, Warszawa 1963.
- Szczepański M. S., Śliz A., *Kim jestem? Identyfikacje i tożsamości społeczne: przypadek Górnego Śląska*, „Nauka” 2018 nr 1, s. 129–142.
- Szczygielski K., *Etniczny kontekst procesów demograficznych i społecznych, ze szczególnym uwzględnieniem województwa opolskiego*, „Śląsk Opolski” 2004 nr 4, s. 63–72.
- Szczygielski K., *Geografia mniejszości narodowych i etnicznych w Polsce: ujęcie ilościowe*, Opole 2006.
- Szczygielski K., *Mniejszości narodowe i etniczne w województwie opolskim a język niepolski (w świetle ustaleń Narodowego Spisu Powszechnego 2002 r.)*, „Śląsk Opolski” 2005 nr 3, s. 5–12.
- Szopa B., *Konsekwencje procesu starzenia się społeczeństwa. Wybrane problemy*, „Problemy Zarządzania” 14 (2016) nr 2 (59) t. 1, s. 24–38.
- Szpak E., *Mentalność ludności wiejskiej w PRL. Studium zmian*, Warszawa 2013.
- Sztompka P., *Socjologia. Analiza społeczeństwa*, Kraków 2012.
- Szukalski P., *Starzenie się ludności miast wojewódzkich – przeszłość, teraźniejszość, przyszłość*, „Demografia i Gerontologia Społeczna – Biuletyn Informacyjny” 2017 nr 12, s. 1–5.

- Śliz A., Szczepański M. S., *Wielokulturowość współczesna: terminy, idee, teorie i aktorzy*, „Górnośląskie Studia Socjologiczne. Seria Nowa” 6 (2015), s. 13–27.
- Śliz A., *Wielokulturowość: stygmat współczesnego świata? Próba analizy socjologicznej*, Opole 2017.
- Świerczek A., *Rodzina w kontekście kryzysu demograficznego w Polsce*, w: *Aspekty teoretyczne i praktyczne w pracy socjalnej wobec przemian i wyzwań społecznych XXI wieku. Między kształceniem a praktyką*, t. 2, red. M. Duda, L. Szot, A. Świerczek, Kraków 2017, s. 55–68.
- Trafiałek E., *Kapitał społeczny w starzejącym się społeczeństwie*, „EXLIBRIS Biblioteka Gerontologii Społecznej”/„Polish Social Gerontology Journal” 14 (2017) nr 2, s. 18–29.
- Trafiałek E., *Polska starość w dobie przemian*, Katowice 2003.
- Trzcielińska-Polus A., *Ewolucja roli mniejszości niemieckiej w Polsce oraz Polonii w Niemczech w stosunkach polsko-niemieckich pod koniec XX i na początku XXI w.*, „Krakowskie Studia Międzynarodowe” 2016 nr 2, s. 23–41.
- Trzcielińska-Polus A., *Mniejszość niemiecka w Polsce. Implementacja art. art. 20–22 Traktatu o dobrym sąsiedztwie i przyjaznej współpracy z 1991 r.*, w: *Przełom i wyzwanie. XX lat polsko-niemieckiego Traktatu o dobrym sąsiedztwie i przyjaznej współpracy 1991–2011*, red. W. M. Góralski, Warszawa 2011, s. 370–392.
- Trzpiot G., *Prognozy ludności dla Polski – perspektywa logistyki społecznej*, Katowice 2013.
- Trzpiot G., Szołtysek J., *Starzenie się funkcjonalnych grup wieku a kapitał społeczny*, „Ekonometria” 2017 nr 2, s. 9–17.
- Turowski J., *Socjologia. Małe struktury społeczne*, Lublin 2001.
- Walęciuk-Dejneka B., *Ludowy obraz kobiety – perspektywa inności. Folklor i literatura*, Siedlce 2014.
- Warych-Juras A., Gałka J., *Starzenie się ludności w polskich obszarach metropolitalnych*, Kraków 2011.

- WHO, *Health and ageing. A discussion paper*, https://apps.who.int/iris/bitstream/handle/10665/66682/WHO_NMH_HPS_01.1.pdf?sequence=1&isAllowed=y (1.11.2019).
- Wieruszewski R., *Międzynarodowy pakt praw obywatelskich (osobistych) i politycznych. Komentarz*, Warszawa 2012, System Informacji Prawnej „LEX” (23.10.2018).
- Więcek A., Mossakowska M., Błędowski P., *Aspekty medyczne, psychologiczne, socjologiczne i ekonomiczne starzenia się ludności w Polsce*, Poznań 2012.
- Witos W., *Dzieła wybrane*, t. 1: *Moje wspomnienia*, cz. 1, przedm. E. Karczewski, J. R. Szaflik, Warszawa 1998.
- Wszystkie protesty na jednej mapie. W obronie sądów spotkaliśmy się w ponad 250 miastach, <http://biqdata.wyborcza.pl/biqdata/7,159116,22176137,wszystkie-protesty-na-jednej-mapie-w-obronie-sadow-spotkalismy.html> (1.12.2018).
- Zadurska O., *Ludowy wizerunek dzieci kalekich i jego społeczne konsekwencje*, „Litteraria Copernicana” 2017 nr 3 (23), s. 53–66, <https://apcz.umk.pl/czasopisma/index.php/LC/article/view/LC.2017.050> (9.11.2019).
- Zamorski K., *Pojęcie tradycyjnej społeczności wiejskiej w polskiej literaturze socjologicznej i etnograficznej*, „Roczniki Dziejów Społecznych i Gospodarczych” 46 (1985), s. 123–135.
- Zawistowicz-Adamska K., *Społeczność wiejska. Wspomnienia i materiały badań terenowych. Zaborów 1837–38*, Warszawa 1958.
- Zdrowie. Praca. Rodzina. Program Prawa i Sprawiedliwości 2014, <http://pis.org.pl/dokumenty> (1.12.2018).
- Zielińska-Więczkowska H., Kędzióra-Kornatowska K., Kornatowski T., *Starość jako wyzwanie*, „Gerontologia Polska” 2008 nr 3, s. 131–136.
- Zieliński K., Segal M., Zani M., Silberstein R., Glitzenstein S., Lyamina K. E., *Sytuacja mniejszości narodowych, etnicznych i religijnych*

- w wybranych państwach Unii Europejskiej ze szczególnym uwzględnieniem mniejszości żydowskiej, Warszawa 2017.
- „Zmierzał do wywołania u odbiorców lęku”. RPO chce śledztwa w sprawie spotu *Pis*, <https://www.tvn24.pl/wiadomosci-z-kraju,3/spot-pis-o-uchodzcach-rpo-chce-sledztwa,878806.html> (1.12.2018).
- Zrinščak S., Lawrence S., *Active ageing and demographic change: challenges for social work and social policy*, „European Journal of Social Work” 17 (2014) no. 3, s. 313–321.
- ZUS, *500+ dla osób niezdolnych do samodzielnej egzystencji – najczęściej zadawane pytania*, <https://www.zus.pl/baza-wiedzy/biezace-wyjasnienia-komorek-merytorycznych/swiadczenia/500-dla-osob-niezdolnych-do-samodzielnej-egzystencji-najczesciej-zadawane-pytania> (1.11.2019).
- ZUS, *Ustalanie uprawnień do świadczeń*, <https://www.zus.pl/ustalanie-uprawnien-do-swadczen> (1.11.2019).
- Zwierzęta, gender, kultura. Perspektywa ekologiczna, etyczna i krytyczna*, red. M. Dąbrowska, A. Barcz, Lublin 2014.
- Żak A., Skrzyplik J., *Życie w rytm Bożych nut. Opowieść o biskupie Józefie Zawitkowskim*, Kraków 2021.
- Żołądowski C., *Starzenie się ludności – Polska na tle Unii Europejskiej*, „Problemy Polityki Społecznej” 2012 nr 17, s. 29–43.